igas kubermangus ja Saaremaal kuberneride juhatusel erilised ettevalmistuskomisjonid (n. n. Provinzialrat), mis samuti koostusid aadli, linnade ja talupoegade esindajaist. Need komisjonid harutasid reformikavatsused agraarolude, omavalitsuse, kiriku, kooli ja kohtu alal üksikasjaliselt läbi. Selle järel astus erinõukogu 1907. a. suvel Möller-Sakomelski' juhatusel uuesti kokku ja otsustas küsimused lõplikult. Kindralkuberneri poolt kinnitatud reformiprojektid esitati samal a. siseministeeriumile, kuid viimane ei annud neile edaspidist käiku.

Mis puutub omavalitsusreformi, siis kerkis see juba enne erinõukogu kokkuastumist päevakorrale. Kartuses, et N. manifestis 12. XII 1904 lubatud semstvoreform pannakse ka Baltimaal maksma, võttis Balti aadel 1905. a. mais Riias peetud konverentsil vastu rea juhtmõtteid maa-omavalitsuse uuendamise kohta. Juulis 1905 kinnitas Liivi maapäev nende põhimõtete alusel kokkuseatud eelnõu, mille esitas maamarssal sama a. oktoobris siseministrile, et see eelnõu kiirendatud korras maksma pandaks enne duuma kokkuastumist. See eelnõu, mis andis valimisõiguse kõigile, kes maksavad makse maakassasse, jäeti keskvalitsuse poolt kinnitamata. Erinõukogu võttis aadli ja linnade esindajate häältega talurahva esindajate häälte vastu säärase omavalitsusprojekti vastu, mis oli mitmes suhtes veelgi konservatiivsem Liivi rüütelkonna omast. Ka erinõukogu projekt andis valimisõiguse ainult maamaksu maksjaile, kes kavatseti jagada kolme kuuriasse. I kuuria, rüütlimõisate ja teiste suuremate maatükkide omanikud, pidi saama võrdse esinduse III kuuriaga, kuhu kuulusid taluperemehed ja -rentnikud. Asja nii olles jäid otsustajaiks II kuuriasse kuuluvad kaubandustööstuslikkude ettevõtete omanikud, kes maal sõltudes mõisnikest (mainitud ettevõtteid võidi asutada ainult mõisamaal) oleksid sunnitud olnud aadliga käsikäes käima. Külaintelligents ja rohkearvuline maatarahva kiht jäi hoopis ilma esinduseta. Valda ei viidud omavalitsusasutiste süsteemi, vaid jäeti endiselt seisuslikuks eriorganiks, mille kõrvale otsustati luua erilised mõisaringkonnad, kus mõisnik teostas kõiki valdade funktsioone. Mõisate eraldamise vastu esitasid talurahva esindajad erinõukogus motiveeritud protesti. Et seegi projekt ei leidnud kinnitust, esitati Eesti ja Läti saadikute poolt duumale 1912. ja 1916. a. kaks uut seadusandlikku eelkavatsust omavalitsus-reformi kohta, milledes oli ette nähtud juba laiemate kihtide osavõtt omavalitsus-tööst. Esimene neist eelkavatsusist näeb alaühikuna ette umb. kihelkonna suuruse ala, teine senise valla, millele mõisamaa juurde liidetud. Samal ajal seadis Eestimaa rüütelkond käsikäes mõne Tallinna tegelasega (vt. K. Päts) uue eelnõu kokku, mille ka Tallinna linnavolikogu heaks kiitis. Eelnõu nägi nii maakogus kui ka ringkonna nõukogus (ringkond moodustas alaühiku) ette aadli ja talupidajate pariteetliku esinduse ja jättis maatainimeste kihi ilma valimisõiguseta. Ükski neist eelkavatsusist ja eelnõudest ei saanud siiski seaduseks ja sellega jäi maaomavalitsuse-küsimus N. ajal Baltimaal lahendamata. Sel alal väärib aga mainimist Liivi kubermangus läbiviidud uus maahindamine, mis toimus maapäeva poolt väljatöötatud ja keisri poolt 4. VI 1901 kinnitatud määruste alusel. Hindamisele kuulusid kõik maaomandus-liigid (ka metsad); seejuures arvestati maaviljakuse kõrval ka teisi tuluallikaid (turvas, lubi jne.) ja saaduste turule saatmise tingimusi. Samuti hinnati maal ehitised ja tööstusettevõtted, mis asusid peamiselt mõisamaal. Kui aa. 1902—12 kestnud töö lõppes, kohandati 23. VI 1912 seadusega senine maamaksu-süsteem uuele hindele. 1913. a. peale maksis mõisamaa rahalisi maamakse ühesugustel alustel talumaaga. Selle tagajärjel tõusid suurmaa-omandusele langevad rahalised maamaksud 41% -lt 53%-ni, kuna väikemaa-omanduse maksusumma vastavalt vähenes. Teeorjus jäi Liivimaal endiselt lasuma talupojele, hoolimata sellest, et Liivi kuberner oli 1905. a. avalikult tõotanud selles suhtes parandusi ette võtta, et erinõukogu oli senise korralduse hukka mõistnud ja IV duuma Läti ja Eesti saadikute eelkavatsuse teetegemise õiglasema ümberkorralduse kohta oli 1914. a. heaks kiitnud. — 1900. a. kaotas Balti aadel riikliku viinamonopoli sisseseadmise puhul senise viinamüügi õiguse, saades selle eest 9 miljonit rubla tasu ja säilitades õiguse õlle müügiks. 1915. a. esitasid Eesti ja Läti saadikud duumale eelkavatsuse rüütlimõisate eesõiguste kaotamise kohta. 1916. a. töötas eriline ministeeriumidevaheline nõupidamine vastava eelnõu välja, mis keisri poolt 10. VII 1916 Põhiseaduste § 87 korras kinnitati. Sellega kaotasid rüütlimõisate agraareesõigused ilma mingi tasuta oma maksvuse ja samuti tühistati kõik talumaile kuuluvaist õigusist keeldumised, mis mõisnikud olid ostukontrahtide tegemisel peale surunud nende maade ostjaile. Omavalitsusliku elu alalt võiks veel mainida Valga (1901) ja Tallinna (1904, vt. K. Päts) linna-omavalitsuste langemist eestlaste kätte. — Agraarolude alal ei toimunud N. ajal suuremaid muutusi. 1912. a. anti luba vabal kokkuleppel müüa fideikomiss-mõisate talu-